

פנינה עמית

ממרחק

חַתּוּלֵי רְחוֹב אֶהְבֵּתִי לְבֵיתִי לֹא אֶסְפְּתִי לֹא אוֹתִי אֶהְבּוּ מְקוֹם
שָׁמַיִם לָהֶם לֶחֶם וּמַיִם. וְחֶסֶם.
כְּלָכִים נִבְחָו לִי בְּחֶצֶר לֹא הִכְנַסְתִּי אֶהְבֵּתִי אוֹתָם פְּרָאֵי הַרְרִים רְצִים
רְצִים עִם הַזְּאֵכִים הַרְצִים.
גַּם צִפְרֵי שִׁיר אֶהְבֵּתִי וְכִלּוֹב לֹא עָשִׂיתִי לָהֶם רַק מִמְרַחֵק שְׁמַעְתִּי
צֹנְחָה מְהוּמָה צְחָקְתִּי עִם לֶהֱק מְהִיר נֶעַ
חוֹלֵף
קֶסָמִים בְּעֵינַי
לְבָד
עֶכְשָׁו. מִבְּעַד הַחֲלוֹן וְעַד מִטַּתִּי
וְעָלִי
תּוֹקְפִים גְּעֻגֻעֵי
בְּגוֹפִי
וְעֶשֶׂב שׁוֹטֵים בְּעֵינַי

העגה בה משתמש טביב הולמת את דמויותיו התימניות ברובן, שלא אימצו לעצמם את העגה הצברית.

אצל טביב בא הניב התימני להגביה את לשון המדברים, ולראיה, בסיפור הנפלא "כינורו של יוסי", "אפילו אשה פשוטה, כמו ידידה... משוחחת מתוך עושר לשוני ורוחני תודות לניב העדתי" (עמ' 599), כך כותב ברול. אף שלא השתכנעתי שטיביב, באמצעות הניב התימני, התכוון להגביה את דמויותיו, ואני נוטה לחשוב, מתוך הכרותי העמוקה עם קהילה זו, שטיביב שיקף באופן אותנטי את דמות האשה התימנייה (גם נשים פשוטות דיברו כך, כי זו השפה שספגו, והיא אותנטית וטבעית להן); במבחן התוצאה דמותה של האשה הפשוטה מוגבהת בשל הניב התימני שבפיה. כתיבתו של טביב מאופיינת על פי ברול כריאליסטית-נטורליסטית, עם נטייה לסמלים. כך למשל כינורו של יוסי, כייצוג של נשמתו הטהורה, מתייצב כהיפוכם של החיים במלוא אכזריותם. הכינור הנו מטונימיה לאהבה שהאם עוטפת בה את הבן. לאחר מותו היא דואגת לתקן את הכינור ולהפקידו במועדון החברים כיד זיכרון, לפי מצוותו של הבן בחלום. כמו כן היא דואגת שהמספר יעלה את סיפורו של בנה על הכתב.

ברול מבחין בנטייתו של טביב למצבים קיצוניים, כמו מותו של נער בעריפת ראש, או תיאור כיעורה הקיצוני של ידידה, עובי גופה והדחיה שהיא מעוררת בלב בעלה ואף בלב המספר. מצבים קיצוניים באים לידי ביטוי גם בסיפורים הפנימיים, כמו הסיפור על סעדה השוטה, שמנקרת את עיני הילד שהתנכל לה או גירוש שדים שמבצע שיח מוסלמי באמצעות מכוות אש וצליפות שוט. הרובד הנמוך אם כן משמש בערוביה עם הגבוה.

ברול מציין שלושה מישרים שמחלצים את הסיפור מעולם הריאליה: מישור החלומות, מישור הסמל (הכינור), ומישור המוסכמות המתבטא בגיוס ערכי קודש כאמירת קדיש, נר נשמה, כתיבת ספר תורה וכיו"ב. המתח שבין הקטבים, הנמוך והגבוה, בחיי הגיבורה ידידה בסיפור "כינורו של יוסי" הוא דוגמה אחת מני רבות לקו המאפיין יצירות רבות של המאה העשרים, שבהן הריאלי והמטא-ריאלי הם שני מישרים המזינים זה את זה.

בכל הסיפורים המעלים את סיפוריה של קהילת יהודי תימן, בגולה וביישוב העברי בארץ, חומרי התשתית מן הריאליה היומיומית מותאמים בד בבד לעולם המטא-ריאלי - מגמה המקיפה יוצרים רבים בתקופה הנדונה בספר הראשון בטרילוגיה. שתי המגמות הנוספות - פלורליזם והיפר-ריאליזם - ישלימו את שני החלקים הבאים. ♦

רחלי אברהם-איתן

הדברים מבוססים על הרצאה בהשקת הספר בתיאטרון ענבל, בינואר 2011

לגלח קוצים מגבעול השושנה

עודד גיורי: **משורר מן היישוב, הוצאת עכשיו 2011, 62 עמ'**

בשיר השני בקובץ **משורר מן היישוב** שולח עודד גיורי 'מכתב קצר לקפקא': פרנץ קפקא היקר, תודה לך על המפה הטופוגרפית הברורה עם קנה המידה המדויק. היא מסיעת לי מאוד לפסוע בדרכי הקוצים והאבנים, במסע המפותל שאין לדעת מתי יסתיים.

לדעתי המכתב לקפקא הוא הקופסה השחורה של הקובץ היפה הזה. גיורי מצייר את קפקא על מערת שיריו כמו שהאדם המכונה "קדמון" צייר את החיות מהן פחד. גיורי יודע שהמפה הקפקאית היא מפה אילמת, מפה שכל צועד מסמן בה את מסלולו, אבל תמרווי הדרך מזהירים מאבנים ומקוצים.

גיורי הוא רומנטיקן. הוא מקשיב ל"קונצ'רטו ברנדנבורגי מס' 1-3 של באך" ושומע איך

מצמצם המרחק בין לב האוקיינוס למזח. בשיר 'הדה', הוא מתפעל מזו שוויתרה על סוס הרכיבה למען ירייה "בשמים הכחולים" ופוקח עין ל"אדוות מגיעות לחוף ללא הרף" (בשיר 'דמדומי בוקר בכנרת'). הרומנטיות היא ניסיון לצייר את השמים הכחולים מעל למפת הדרך הקוצנית שהוריש לו קפקא. ועוד משהו: כרומנטיקן יודע גיורי שיש לפתוח מדי פעם

יומנים ישנים ובשיר היפה 'דברים מן העבר' הוא שופך, לעיני הקורא, שקי חול מהעבר ו"מוציא פנינים" // ומתענג/מיופין". בשיר אחר ('פסיכואנליזה') בין שורשי האושר לאהבה גדולה תבוא גם המילה "יסוריו", וגם מילה זאת היא חלק מהפאזל הרומנטי העובד בספר שעות נוספות.

עודד גיורי הוא משורר שבסולם תוויו מתנגן משהו ז'אק פרוורי. פשטות נוגעת ללב. שיריו הם יומניו. יומניו הם חלון ראוה לנפש טובה המנסה לגלח את הקוצים מגבעול השושנה. זהו כמובן מעשה קפקא, אבל רוחו של קפקא כבר אמרנו, מרחפת מעל כל שורה. ♦

רוני סומק